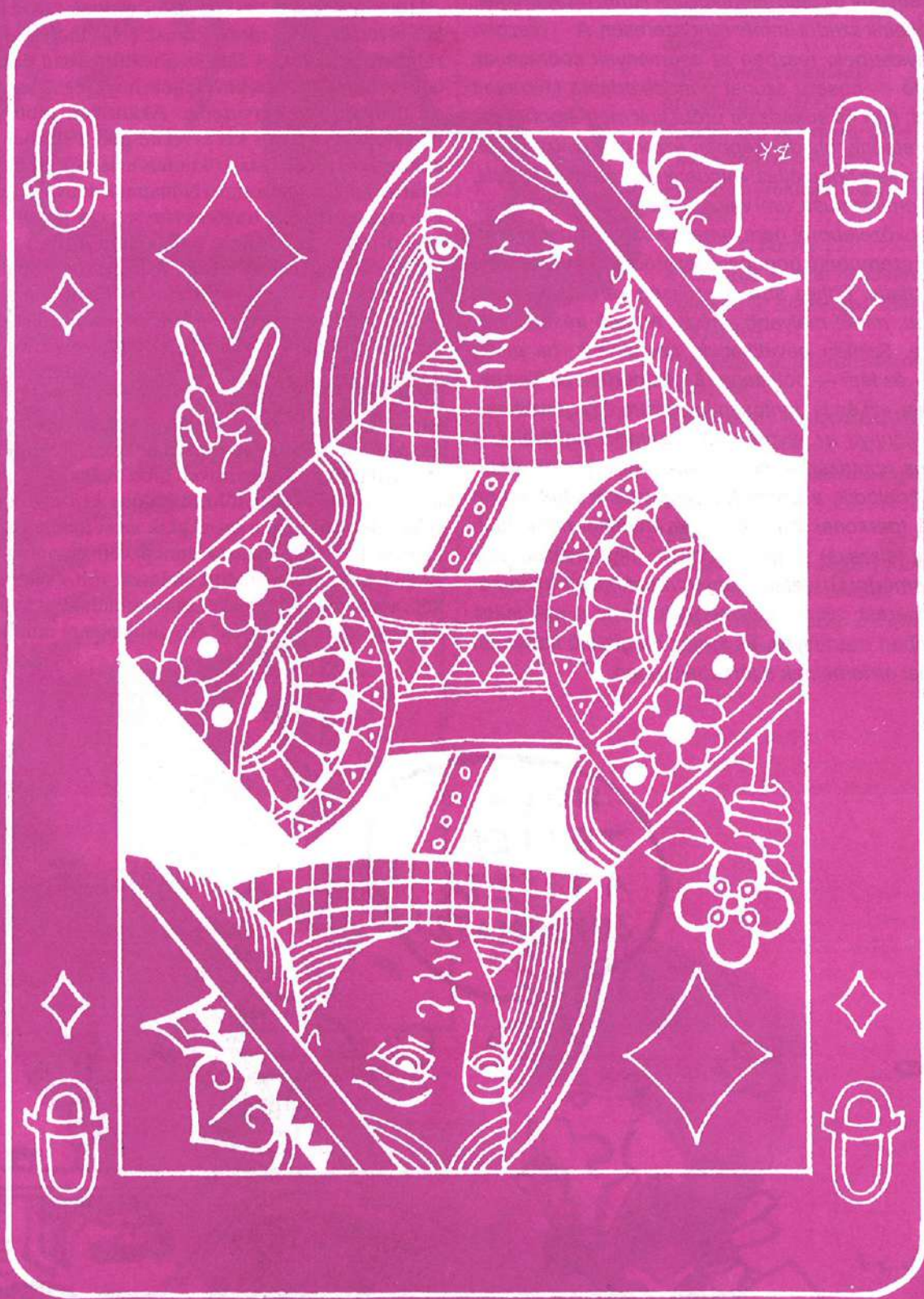

NŐSZEMÉLY

FEMINISTA LAP III. SZÁM

FEMINISTA LAP III. SZÁM

NŐSZEMÉLY

Az olvasó köszöntése

Csaknem egy év után jelentkezünk ismét újságunkkal, és szándékaink szerint immár rendszeresen. A — részben külső kényszernek, részben az események sodrásának köszönhető — hosszú szünet gondolkodásra készítetett bennünket: újra és sokadszor próbáljuk meg átgondolni, mit is szeretnénk tulajdonképpen ezzel a feminizmussal. Az individualista hozzáállás: mindenkinek megvan a saját, speciális feminizmusa, ami valószínűleg nem segít akkor, ha a témát közelebbről nem ismerő közönséggel szeretnénk a női szempontú gondolkodásmódot megismertetni és elfogadtatni. Ehhez arra is szükség van, hogy minél sokszínűbb, minél mélyebb, mégis érthető írásokat adjunk közre. Szintén bevallhatjuk: szeretnénk, ha minél több nő — és férfi — bólintana rá felismerően az "üzenetekre": igen, ezt én is pontosan így érzem, így gondolom! Mert bár könnyű az elvont teória szintjén politizálni, a feminizmus pontosan a mindennapi élethelyzetek tanulságaiból érlelődik, a személyes tapasztalat válik benne politikaivá (personal is political: az amerikai nőmozgalmak egyik jelszava). A mi feladatunk, úgy érezzük, egy olyan látásmódot közvetíteni, amely megkönnyíti a személyes felismerést: annak felismerését, hogy a nők teljes értékű emberi személyek, és ennek megfelelő tiszteletet és elbánást érdemelnek a társadalomban.

Kinek a napja a Nők napja?

1908 március 8-án nők ezrei gyűltek össze New-York keleti részén, hogy tiltakozzanak elviselhetetlen munkakörülményeik miatt. A főként a textiliparban dolgozó fiatal bevándorló nők azt is követelték, hogy joguk legyen belépni a ruhaipari szakszervezetbe. Akkoriban több ilyen megmozdulás is történt, s két évvel később, 1910-ben a második nemzetközi szocialista nőkonferencián Clara Zetkin javaslatára e napot Nemzetközi Nőnapnak nyilvánították. Azonban csak az 1911-es tragikus tüzeset, egy textilgyárban benégett több száz varrónő halála után fordult a figyelem a dolgozó nők nehézségei felé. A Nyugat-európai országokban és Amerikában a Nemzetközi Nőnap a mai napig is a női szolidaritás ünnepe. A nők felhasználják ezt az alkalmat arra, hogy számot adjanak helyzetükről és követeléseikről, gazdasági, szociális, politikai vagy kulturális téren. Kelet-Európában azonban sajátos módon fordult a kocka: ez a nap a férfiak ünnepévé vált, amelyen bebizonyíthatják, mennyire imádják és tisztelik a nőket. Kár, hogy ezt így kell bizonyítaniuk — mennyivel jobb volna, ha az év összes többi napján is magától értetődően bizonyítódna megbecsülésük a női nem iránt. S akik most azzal érvelnek, hogy ez csak hamis szocialista ünnep volt, gondolkozzanak el azon: a kötelezően átadott virágszál volt-e hamis, vagy az a kép, amellyel az egyébként másodrendűként kezelt nőt egy napra az oltárra ültették? Nos, alighanem mindkettő.

B. N.

Tartalom

<i>Az olvasó köszöntése</i>	2.
<i>Kinek a napja a Nők napja?</i>	2.
<i>Klimax</i>	4.
<i>Női csoportok indulnak!</i>	5.
<i>Megalakult a MONA</i>	5.
<i>Feminizmus és háború: helyzetjelentés Horvátországból</i>	6.
<i>Feminista örökség a volt Jugoszláviából</i>	7.
<i>Szeretünk, Barbie</i>	8.
<i>A feminista hálózat rövid története</i> .	11.
<i>Kampány az abortuszról való döntés jogáért</i>	11.
<i>Tanulságok az abortusz-törvény kapcsán</i>	12.
<i>Éva Besnyő — a DOLLE MINA fotósa</i>	13.
<i>Szülj úgy, ahogy neked a legjobb!</i> ...	16.
<i>Felhívás</i>	16.
<i>Könyvajánlat</i>	17.
<i>A Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport nyilatkozata</i>	17.
<i>Feminizmusról, nemi szerepekről városszerte</i>	19.

Klimax

Az alábbi részlet Rosetta Reitz, amerikai háziasszony "Menopause" című könyvének előszavából való. A könyv nagy sikert aratott a 70-es években, Amerikában. Sok olyan gondolat merült fel benne, amely ma, számunkra nagyon aktuális. Bár a könyv magyarul nem jelent meg, a bevezető gondolatok önmagukban is sokat mondóak.

Forradalmat akartam csinálni ezzel a könyvvel. Új szemléletet adni, amely a klimaxot előrevivó élménynek tekintti. Forradalmian új szemléletű a könyv azért is, mert pontosan az ellenkezőjét hangsúlyozza annak, amit tudatosan vagy tudattalanul eddig a testünkről tanítottak nekünk. A testünkkel kapcsolatban eddig ellenségességre tanítottak minket, a menstruációs vér eltitkolására, a klimaxtól való félelemre, az öregedés elutasítására. Ez a könyv önmagunk szeretetéről szól, arról, hogy örömet lelhetünk saját testünkben, még a hőhullámokhoz is közelíthetünk élvezettel, sőt magunkhoz fogadhatjuk az öregedést is. Tudatosan törekszem arra, hogy helyrehozzam a kárt, amit az amerikai kultúra okozott nekünk nőknek, és különösen a középkorú nőknek: és ez 1976-ban 35 millió 45 éves vagy annál idősebb személyt jelentett, akiknek láthatatlannak kellett érezniük magukat, hiszen a klimax oly régóta szőnyeg alá söpört téma. Megpróbáltam a klimaxot kihozni a világosságra, eltávolítani róla a pókhálót, megtisztítani és ezután megvizsgálni.

Mi is pontosan a klimax? Először magam sem tudtam. A szó maga, klimax, nemigen jelentett számomra semmit. Mindössze annyit tudtam, hogy a menstruációs ciklusoknak vége szakad. Hallottam valamit a hőhullámokról, és ismertem azt a homályos kifejezést, hogy "női bajok", amelyek, úgy tűnt, ezidőtájt jelentkeznek az asszonyoknál. De valójában nem tudtam, miről van szó. Negyvenes éveim elején elkezdtem a klimax iránt érdeklődni, mivel néhány év óta olyasmit észleltem magamon, ami menstruáció előtti túlzott ingerlékenységnek tűnt. Kíváncsi voltam, vajon ezek az érzések lehetnek-e a klimax előtti tünetek,

mert ha igen, nekem tudnom kellene erről.

Nem is jutott eszembe, hogy bármilyen problémát jelentene megtudni valamit a klimaxról. Amikor például a gyerek-szülésről akartam annak idején tájékozódni, egyszerűen bementem a könyvesboltba és a széles választékból kivettem egy könyvet. Tudni akartam, mit várhatok a terhességtől, mi fog történni a testemmel. Természetesen nem nagyon érdekelt a gyerekszülés addig, amíg nem álltam magam is előtte.

Szerencsére terhességem idején visszajött a divatba a "természetes szülés". Gyereket világra hozni kalanddá vált, és 1953 elején elindultam, hogy szerezzek egy orvost, aki összeköttetésben van a French Kórházzal, az egyetlennel, ahol engedélyezve volt a "bent fekvés". Az orvosnak együttérző emberi lénynek kellett lenni, nem olyannak, aki megígéri, hogy minderről gondoskodik — nevezetesen, hogy teletöm gyógyszerekkel engem és a gyereket, hogy "megmentsen" a szülési fájdalmaktól. Én azonban mohón vártam az élmény minden kis részét, hiszen velem, az én testemmel fog megtörténni, és teljes mértékig részt akartam venni benne. Éreztem, hogy ha jól fel tudok készülni, ezzel a befektetéssel könnyebb szülést és összességében nagyobb élményt érhetek el. El akartam kerülni a rémségeket, amikről más nők meséltek. Az orvosok, akiket elutasítottam, meg voltak lepve, mikor azt mondtam, hogy meg kell még fontolnom a dolgot.

Lelkiismeretesen látogattam a szüléselőkészítő foglalkozást és végeztem a tornagyakorlatokat. A "Félelem nélküli szülés", dr. Grantley Dick-Reed műve mindig kéznél volt, ugyanúgy, ahogyan néhány más könyv, melyeket mindig újraolvastam, hogy kövessem az embrió fejlődését és hogy segítsenek örömmel várni az elkövetkező hónapok növekedését. Aggályosan vigyáztam az étkezésemre és a vitamin ellátásomra. Életem legmegrázóbb élménye volt, mikor a szülőágy fölötti tükörben láttam a lányomat, Robint, amint kiválik a testemből. Maga a tömény orgazmus volt. Napokig eufóriában voltam a több hónapos töltekezés utáni kiengedés nyomán. Tudtam, mi

történni a testemmel és nem éreztem félelmet.

Feltételeztem, hogy ha a klimaxról szeretnék többet megtudni, hasonlóan kell eljárnom. Könyveket kell olvasnom, ha tájékoztatásra van szükségem. Amikor a sajtómártást akartam megérteni, húsz szakácskönyvet elolvastam róla. Amikor tőzsdeügynök akartam lenni, beruházási könyveket olvastam és ellátogattam a New York-i Pénzügyi Intézetbe. Amikor azonban azt akartam megtudni, hogy mi fog történni a klimaxom alatt a testemmel, mégse mehettem oda a könyvesboltba azzal, "hol van itt a klimax részleg?". Mert ilyen részleg nem volt. Úgy éreztem magam, mint harminc éve, amikor az illatszer boltban nem mertem támpont kérni. Az eladó fülébe súgtam, hogy mit akarok.

A klimaxról szóló könyvek hiánya kíváncsivá tett. A horgászásról vagy a kertészkedésről elég könnyen találhatam könyvet, és hát a lakosság elég kis százaléka érdekelt ezekben az ügyekben. Felfedeztem, hogy a klimax nagyon érdektelen kérdés, úgy tűnt, nem olyan fontos, mint a történelem, a regények, vagy a sport. Fontos jelzés volt ez számomra: a könyvkiadás sem önmagában előítéletes a klimax-szal szemben, hanem pusztán csak tükrözi a kultúránkat.

Ekkor én még nem voltam abban a korban, hogy személy szerint érintett volna a kérdés. Valahányszor a vérzés elindulásával megszűntek a menstruáció előtti tüneteim, elfeledkeztem a dologról. Továbbra is érdekelt, mi fog történni, de nem volt túl sürgős az ügy. Ha hallottam, hogy a nők a "változás koráról" beszélnek, mindig odafigyeltem. Rájöttem, hogy beszélgetésekben is mindig körülírják a dolgot, mint a könyvekben. Végül is öt kiadványt találtam, amiket 1967 előtt adtak ki: *A változás évei, Átéled Te is, Kortalan asszony, Örökké nőiesen, A női élet delén.*

Ezekon kívül elolvastam azokat a könyveket is, amiket már a hetvenes években adtak ki, és nagyon elszomorodtam. Eddig sem gondoltam azt, hogy az élet végig móka és kacagás, három gyermekem volt, a negyvenes éveimben jártam. Amit azok a könyvek sugalltak, az a Bibliára emlékezte-

tett: "Felette megsokasítom a te kínjaidat."

Volt olyan kiadvány, amely egyenesen azt állította, hogy a klimax a "nőiesség és a jó elvesztése." További idézetek a könyvből:

... a klimax hatására a petefészkek elsorvadnak, elhalnak ... a nő olyan lesz, mint egy eunuch ... Ismertem olyan eseteket, mikor a nő öngyilkos lett, mert nem bírta a testi lelki gyötrelmeket ... senki sem lehet benne biztos, hogy bírni fogja ezt a szörnyű leépülést ... a fizikai leépülés mellett a személyiség leépülése is megkezdődik, van, aki önmaga karikatúrájává válik ... szörnyű csapás az, hogy a nő egyszerre csak elveszti szexualitását ... gyakran elveszítheti a nő a valósággal a kapcsolatát, és kialakulhat a klimaxos neurózis.

Ösztöndönsen éreztem, hogy ezek a negatív jóslatok csak negatív dolgokat hozhatnak. A klimax — akár csak a szülés — a saját testemmel történik. Egyszerűen többet akartam róla tudni. Életet adni örömteli esemény volt a teher és a fájdalom ellenére is. Lehet, hogy a klimax sem teljesen csak rossz élményekkel jár?

Az eddigi könyvekkel talán az volt a baj, hogy férfi orvosok írták, akik maguk sosem élték át a klimaxot. Talán közelebb juthatunk a klimax alatti érzésekhez, ha nő által írt könyv szól róla. Gyakran persze alig találtam különbséget és volt, hogy az adott szerzőnő még arra is kitért, hogy a nőnek szegény férjjel is foglalkozni kell, akinek együtt kell élni a feleségével a klimax alatt.

Női csoportok indulnak!

Az Ariadne-Gaia Alapítvány speciálisan nőknek szóló foglalkozásokat indít számos témában, így: *munkanélküli nők* részére indul tréning, valamint a *női hatékonyságot fejlesztő kommunikációs tréninget*, illetve a *gyermek- és felnőttkori szexuális bántalmazás feldolgozását*, a lelki gyógyulási folyamatot elősegítő foglalkozásokat tartanak — két nagyszerű, gyakorlott szakember (Rohánszky Magda pszichológus és Ruzsa Ágota tanár) vezetésével. Saját tapasztalatok alapján csak ajánlani tudjuk mindenkinek, aki úgy érzi, hogy szeretetre, egészségre, önbizalomra van szüksége!

Információ: Ariadne-Gaia Alapítvány (AGA), Budapest, 1053, Szép utca 3. III. emelet 1. Telefon: 117-0723.

Megalakult a MONA

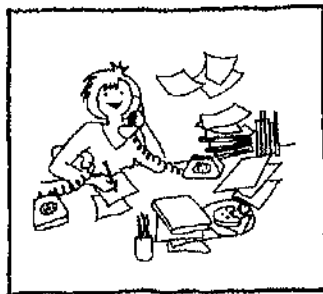
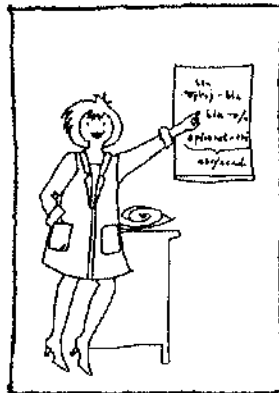
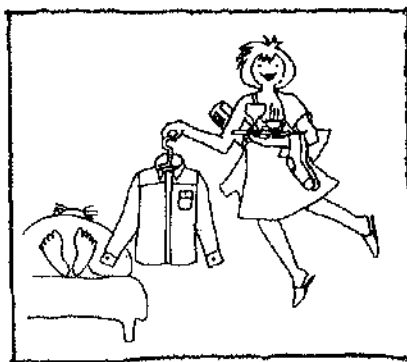
1992 novemberében alakult meg a Magyarországi Női Alapítvány (MONA), mint pártsemleges, non-profit alapítvány, melynek célja, hogy segítse a nőket a rendszerváltás utáni Magyarországon.

"Szükség van olyan programokra, amelyek révén a nők megtalálják a helyüket az átalakuló társadalomban, hogy felismerjék érdekeiket, és élni

tudjanak lehetőségeikkel, önmagukért és gyermekeikért, családjukért." - írja a tájékoztatójuk. Ennek jegyében az Alapítvány céljai közt szerepel: női munkahelykereső stratégiák, átképzési programok kidolgozása és népszerűsítése; politikai érdekérvényesítési technikák kidolgozása; női szolgáltató-központ létrehozásának támogatása, ezen belül: szülővé felkészítés, egészségügyi tanácsadás, jogsegélyszolgálat stb. Emellett a MONA női

témájú kutatásokat támogat (például a munkaerő-piaci helyzetről), pályázatokat hirdet, ösztöndíjakat ír ki, nyilvános fórumokat szervez. Az Alapítvány mindenki számára nyitott. Várja a magyar és külföldi magán- és jogi személyek csatlakozását.

Információ: Pigniczky Réka ügyvezető igazgató, Budapest, Tátra utca 30/B. 4. emelet, telefon és fax: (361) 120-1115.

FEMINIZMUS ÉS HÁBORÚ: HELYZETJELENTÉS HORVÁTORSZÁGBÓL

Helyszín: Zágráb, az Intercontinental szálloda

Időpont: 1992. október

Esemény: Nők a háborúban — nemzetközi találkozó

Szervezők: a KARETA elnevezésű, két éve megalapított radikális-feminista csoport, a hamburgi Frauen-Anstiftung (Nőalapítvány) anyagi támogatásával

Egy barátom kísér autóval Zágráb egyik modern épületébe, a vagy hétmeletes, szocreál stílusú Intercontinentálba, melynek szinte valamennyi ablakából frissen mosott ruha lóg szárítókötélen: inkább emlékeztet ez a látvány egy lakótelepi épületre, mint egy többszintes, elegáns szállodára. Amikor belépek a hallba, melegítőbe, meggyásba öltözött, a szállodában ismerősként mozgó, ráérősen-céltalanul kószáló embereket pillantok meg: csak itt több száz menekült tartózkodik Bosznia-Hercegovina és Horvátország háború sújtotta területeiről. (Később Zágráb belvárosában, a kietlenül tágas Jellasics téren, állandó találkozóhelyükön látom őket viszont megannyi társukkal, akik átmenetileg az összes környező hegyi menedékházat, kis vendégfogadót is lakják.)

A nemzetközi nőtalálkozóra hatvan-valahányan érkeztünk, s hímnemű barátomat hamar kitessékelik még a szálloda "semleges" területéről is: "ide férfi be nem lép!". A résztvevők Horvátország és Bosznia-Hercegovina különböző városából, valamint Ausztriából, Csehszlovákiából, Észak-Írországból, Franciaországból, Izraelből, Koszovóból, Magyarországról, Nagy-Britanniából, Németországból, Olaszországból, Svédországból és az USA-ból jöttek. Többségük részt vesz valamilyen női szervezet munkájában, például női menedékházak, SOS-segélyvonalak, női tanulmányi, információs központok aktivistái. De nem mindenki ilyen. A teremben néhány idősebb, kendős, feketébe öltözött, fáradt-fáradt arcú asszony is ül. Tanúságot tenni jöttek a háborúban átélt borzalmakról.

Többünknek hiányérzete támad az általános bemutatkozást követően: senki sincs itt az immár független Szlovéniából és Szerbiából? Hogyan beszélünk majd a háborúról, a nők sorsáról, tapasztalataikról, mi módon lesz lehetséges a kérdés úgynevezett feminista megközelítése, a női ellenállás és a

háború feminista értelmezése, s végzetül a női szolidaritás kidolgozása konkrét tervekkel, ha csak a háború egyik oldaláról érintettek, az áldozatok vannak jelen?

Ezek a kérdések a három napos vita után egyre bonyolultabbnak tűntek számomra. Hamarosan világossá válik, hogy a már több mint egy éve tartó háború nemcsak államok, fegyveres hadseregek és védtelen polgárok között zajlik. Alattomosan behatol a volt Jugoszláviában hagyományosan már másfél évtizede jelenlévő, szolidaritásra épülő társadalmi mozgalom, a nőmozgalom légkörébe is. Irracionális gyűlöletet szít, mely nemhogy közelitené egymáshoz a hasonló ideológiai eszmékre épülő politikai elképzelések képviselőit, hanem legalábbis átmenetileg áthághatatatlannak tűnő kommunikációs szakadékot mélyít el köztük.

Mialatt a háborús áldozatok e körben valószínűtlenül borzalmasnak tűnő rémtörténeteit hallgatjuk, melyeket átmeleg áthatnak az általános emberi félelmeken túli, specifikusan a női biológiai adottságokból fakadó szenvedések — a menstruáció és a biztonságos gyermekszülés lehetetlen higiéniai körülményein túl a nemi erőszak esetek vérforralóan megalázó pillanatait —, kétféle folyamat indul meg bennem. Az egyik szinte fizikailag érezhető függönyként a szörnyűségek

hallatával egyidőben creszkedik rám, s így valami sűrű, tompító ködön át jutnak fülembe a borzalmas részletek. Az az érzésem, hogy az elbeszélők maguk engedik le lassan ezt a súlyos, komor takarót, történeteik csöndes, könyörtelen skandalálásával — talán csak percekre, talán hosszú időre — önmagukat is eltávolítva az átélt iszonytól. Elengedhetetlen lelki jelenség ez, a túlélő, a túlélő akaróé, aki még egyszer feleleveníti mikroszkópikus részletekben a veszélyt, rezzenetlenül, érzéketlennek tűnően, hogy aztán hangtalan zokogásba fojtja a már elmondhatatlant, s végül az egészet lelke egyik elérhetetlen zugába rejtsse — örökre...

A végtelen tehetetlenség érzése a másik, ami lassan erőt vesz rajtam. Egyre világosabban kirajzolódik előttem, ahogy a teremben ható erővonalakat vizsgálom. Persze, az itt egybeültek valamennyien a háborút akar-

juk megállítani, azonnal, ha lehet. Ám a megvalósítást illetően már megoszlanak az elképzelések. A háború által közvetlenül nem érintett országokból érkező nők rendíthetetlen erőszakmentessége, illetve a volt jugoszláv köztársaságokbelieknek a fegyveres önvédelem melletti homogén álláspontja között választóvonal húzódik. Esetenként a nacionalizmust sem nélkülöző álláspontok is elhangzanak, erős érzelmi színezettel. Hamarosan tisztul a kép: a hívatlanul betoppant belgrádi feminista felszólalása ellen csak a szervező KARETA csoport tagjai tiltakoznak könyörtelenül, s ebből kitűnik, milyen mély eszmei-lelki rombolást végez a háború. Akiket még két éve is a volt Jugoszlávia különböző városaiban rendszeresen szervezett feminista találkozók hosszú, közös mozgalmi története forrasztott egybe, mára szóba sem akarnak állni egymással — a háború miatt, melyért közvetlenül egyikük sem felelős. Mégis, látható, hogy az egyéb horvát nőcsoportok egyáltalán nem zárkóznának el a szerb ellenállókkal való párbeszéd elől.

Az utolsó nap fő kérdése, vajon milyen módon lehetséges konkrétan tenni valamit a háború ellen? A sokféle hozzászólásból lassanként körvonalazódik: fel kell ismerni, hogy a találkozón részt vevők nem kormányait jöttek képviselni, nem bűnösök országaik pártpolitikája miatt. Ugyanakkor felelősségük, hogy e konfliktusban akár támadó ország, akár áldozattá vált ország polgáraként elfoglalt helyüket felvállalják. A konkrét tervekkel illetően a menekült nőket segítő projektek merülnek fel, például női menedékház hálózat, tájékoztató központok létesítése, a háború áldozataival foglalkozókat kiképző intézmények létrehozása, a megnehezedett abortuszkörülmények esetleges self-help módszerekkel való enyhítése. A háború során szinte rutinszerű nemi erőszak büntető törvénykönyve iktatása céljából nemzetközi szervezetekhez kellene fordulni.

A zágrábi nőtalálkozó nem az első, és nem is az utolsó. A számos kérdés némelyikére talán majd a későbbi rendezvényeken találnak választ, bennem azonban továbbörvénylik minden: mi a nők viszonya a háborúhoz, a pusztító erőszakhoz? Mit tehetnek a nők, hogy

ezt megállítsák? Milyen szerepet vállalnak a támadó vagy védő hadsereg soraiba csatlakozó nők?... Lapozom a horvát szervező csoport által kiosztott fénymásolt írásokat: a címekben a megsemmisítés, a szolidaritás és újjáépítés, megszállt területek, hadifoglyok, menekültek emlékeztetnek immár a nőmozgalom tematikájába is

könyörtelenül beépülő valóságra. Végül a felháborodott hangvételű cikk tárgya, mely szinte a legkeserűbben ironikusnak hat a háború semmilyen, ember által létrehozott anyagi vagy eszmei értéket nem kímélő pusztítása közben: hol vannak a nők jogai háborúban és békében?

Hochberg Ágnes Zsuzsanna

FEMINISTA ÖRÖKSÉG A VOLT JUGOSZLÁVIÁBÓL

Interjú Durda Knezevic-csel, a Horvátországi Nők Független Szövetségének tagjával

Az interjút készítette: Hochberg Ágnes Zsuzsanna

Durda Zágrábban él. Történész, hat évig a horvát főváros Történeti Múzeumának menedzserasszonyaként dolgozott, jelenleg munkanélküli. Mintegy 15 éves mozgalmi múltra tekinthet vissza: a hetvenes évek elején Jugoszlávia néhány éves eltolódással, a 68-as társadalmi eszméktől visszhangzik, különösen a marxizmusra és freudizmusra fogékony egyetemi berkekben, s e gondolatok Durda szívét is megdobogtatják. Így, az akkor a legtöbb nyugat-európai országban kivirágzó feminista mozgalom követeléseit is lelkesen veszi át. Beszélgetésünket a zágrábi "Nők a háborúban" találkozón folytatjuk (1992. október).

H. Á.: A találkozó vitái során a horvát nőket hallgatva feltűnt számomra, mennyire otthonosan mozogtok a feminizmus gondolatvilágában, szem előtt tartjátok a problémák "feminista megközelítését", magától értetődően beszéltek olyan létesítményekről, mint női telefon segélyvonal, nemi erőszak válságközpont, kivert nők háza...

D. K.: Horvátországban a nőmozgalom immár tizenöt éve jelen van. Emlékszem, 1974-ben Zágrábban egy csoport filozófia-, történelemszakos hallgatóval Radha Ivekovic konyhájában üldögéltünk. A baráti társaságban ott volt Slavenka Drakulic, Vesna Pusic, Lydia Sklavicky, Jelena Zupa is, akiknek a neve azóta a jugoszláv feminizmus történetét fémjelzi. Egymás egyetemi dolgozatai mellett magánéletünket is megtárgyaltuk. Az akkori-

ban nyugaton már klasszikussá vált könyveket, "A női eunuch"-ot, "A női rejtély"-t, "A második nem"-ről nem is beszélve, mind együtt lapozgattuk. (Greer, Germaine: The Female Eunuch, 1971; Friedan, Betty: The feminine mystique, 1963; de Beauvoir, Simone: Le deuxième sexe, 1949.) Mindennel egyetértettünk, s a nyugati nőcsoportok mintájára mi is elkezdtünk szerveződni. Ezeket a beszélgetéseket a jugoszláv nőmozgalom történelmi kezdetének tarthatjuk. Zágrábban, a Szociológiai Társaságon belül alakult meg az akkori Jugoszlávia első feminista csoportja, 1974-ben.

H. Á.: Miért alapítottatok csoportot?

D. K.: Úgy éreztük, fontos a nők mindennapi problémáit megvitatni, saját érdekükben mozgósítani, tanítani őket. Akkoriban sehol senki nem beszélt még a nőkről, mint társadalmi csoportról, vagy a nők specifikus helyzetéről. A sajtó nyelve elviselhetetlenül szexista volt, például az álláshirdetéseket nyíltan férfiakhoz vagy nőkhöz címezték. (Ezt azóta törvény tiltja.) Mi a visszásságokra akartuk felhívni a figyelmet.

H. Á.: Igen, de miért neveztétek magatokat feministának? Nem keltett ez a szó bennetek visszatetszést, mint ahogy az ma valamennyi kelet-európai országban tapasztalható?

D. K.: A "feminista" kifejezést egyszerűen átvettük nyugati példákából: az elmélettel egyetértettünk, az akkori Jugoszláviára alkalmazhatónak találtuk. Országunk akkor, a keleti tömbtől függetlenül fejlődve, gazdasági virágzásnak indult, a Nyugathoz való közeledés büszkeséggel töltött el bennünket.

H. Á.: Mit csináltak a kezdeti időszakban?

D. K.: Programot dolgoztunk ki. Miután ingyen jutottunk irodahelyiséghez, havonta gyűlést tartottunk, leginkább tudatébresztő beszélgetések (consciousness-raising), viták céljából. Ide bárki eljöhetett, a barátnők barátnőinek barátnői... de férfiak nem. Általában konkrét vitaindítóval kezdtünk, például a nők családban betöltött szerepe, személyes tapasztalatok, élettörténetek, nők és férfiak közötti kapcsolat, nők egymás közti kapcsolata, a leszbikususág is szóba került.

H. Á.: Mekkora volt a csoport?

D. K.: A mag olyan tíz és harminc között mozgott. Többnyire az újak egy ideig eljártak, aztán kiváltak, persze nem mindig konfliktusmentesen, és megalapították saját csoportjukat. Ez a folyamat nagyon fontos volt, bár nem egyik pillanatról a másikra történt.

H. Á.: Mennyire terjedtek el ezek a gondolatok a volt Jugoszlávia egyéb területein?

D. K.: Ez a gondolatiság valamennyire elterjedt Szlovéniában, s néhány horvát városban, például Rijekában, Mariborban, Eszéken. Belgrádtól délre azonban ilyen áttörésről nem tudok.

H. Á.: Másfél évtizedes feminizmus után milyen konkrét eredményeket tudtok magatokénak?

D. K.: Globálisan nem túl sokat. Ami nagyon fontos: a feminizmus köz-tudatban elfoglalt helye megváltozott. Kezdetben, ha a szádon kiejtetted ezt a szót, azonnal megbélyegeztek: azt mondták, frusztrált vagy, senki sem fekszik le veled, leszbikus vagy. Ezzel aztán sikerült is marginalizálni sok feministát. Akkor ez még gyűlölt szó volt. Ennyi év múltán azonban, ha a sajtó, vagy a mindennapi élet nyelvét nézed, vagy az utca emberével beszélsz, már nem ez a reakció. A legtöbben tudják és elfogadják, hogy vannak feministák is, akik saját társadalmi terveiket akarják megvalósítani, s ráadásul többnyire magánéletüket tekintve sem lógnak ki a sorból: családosak, gyermeket nevelnek. Van ennél konkrétan elkönnyelhető eredmény is: 1986-ban egy sikeres feminista kampányt szerveztünk tiltakozásképp egy

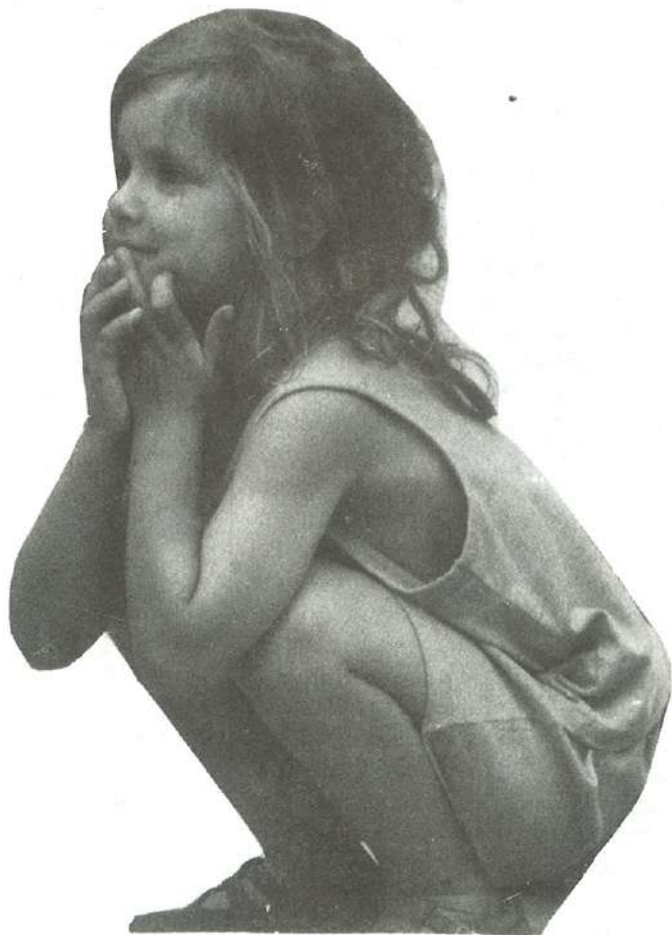
törvénytervezet ellen, hogy a nőket a férfiaknál öt évvel korábban nyugdíjazzák. Az egészségügy területén pedig Zágrábban sikerült egy szexuális tanácsadót és nőgyógyászati klinikát létrehozni, feminista kezdeményezés-ként, állami támogatással.

H. Á.: Hogyan hat a jelenlegi politikai helyzet a nőmozgalomra? Lehet-e ma Horvátországban egyáltalán nőmozgalomról, mint társadalmi mozgalomról beszélni?

D. K.: 1989-90-ben az egész közélet átalakult civil társadalomból hadviselő társadalommá. Ma senki sem gondolhat konkrét szociális tervekre, mindenkinek az életét, a családját, a munkahelyét kell féltenie-mentenie. Ami még megmaradt a feminizmusból, ma a nacionalizmus martaléka: a hatvanas évek megkérdőjelezetlen felszabadító társadalmi elképzelései, álmai hirtelen elégtelennek, megalapozatlannak bizonyulnak. Mintha mindig is csak elvont elméletek lettek volna. A feminizmus a legveszélyesebb időszakát éli: ha nem sikerül egy következetes gondolatra épülő, általános projektet kidolgoznunk, hosszú ideig egyáltalán nem beszélhetünk feminizmusról ebben a térségben. A háborús időszakal egyidőben ugyanis konzervatív folyamatok indultak meg: magából a kormányból jobboldali, patriarchális értékek törnek a felszínre — miként a többi kelet-európai országban is. Újból fellángolt az abortusz-vita. Az egyház újból megerősödött, s a kormány a nőket megvásárolja, hagyományos értékeikre apellálva. Ilyen a "Szeretet erődjé" szervezet példája, amely pa-

cifista mozgalomként indult: az anyák a köztársasági hadseregből fiaikat követelték haza — hogy aztán a horvát hadseregbe küldjék őket. Az 1990-es választásokat követően egyetlen nő sem került be a parlamentbe. Ekkor több feminista csoport közös szervezésében mintegy hatszáz nőből álló "feminista parlamentet" hoztak létre, és a parlament épülete előtti demonstrációval tiltakoztak a nők jogainak csorbítása ellen.

Jelenleg Zágrábban hat aktív, önkéntes munkán alapuló nőcsoport működik, általában — állami támogatás híján — külföldről kapnak némi segítséget. A két évvel ezelőtti reményteli várakozás időszakát, amikor az amatőr mozgalmi szintről professzionális projektekkel akartak továbblépni, a politikai változások, s főképp a háború, kerékbe törték. Mára optimista tervezés helyett fásultság, szomorúság, tehetetlenség-érzés uralkodik az egész társadalomban, s a horvátországi nőknek elsősorban az egzisztenciális túlélésre kell törekedniük.

SZERETÜNK, BARBIE

A Barbie baba nem olyan régen, körülbelül tíz éve érkezett Magyarországra. "KARRIERJE" azonban csak az utóbbi években esücsösödött ki. Ezáltal felvetődik nálunk is a kérdés, hogy mennyire jelent valós problémát a nyugati társadalmakban évtizedeken át nagy sikert arató baba. Mi babákkal játszottunk kislánykorunkban, ám ez nem volt mindig általános. Játékaink elődjét láthatjuk például a királynők fából faragott szobrocskáiban, a főúri körök nagyszobrocskáiban, vagy akár a maja istenszobrocskáiban. Ezek azonban nem játék céljára készültek. A társadalom a XVII. században "fedezte fel" a gyermekkor. Ekkor kezdődött meg a gyerekek tudatos nevelése is. Az ettől az időtől elterjedt játékok (babák) a bizonyítékai annak, hogy a gyermek "tanítása az életre" központi jelentőségű lett a családokban.

Barbie szocializációs hatásának megvilágítására három szempontot emelek ki.

1. A modern társadalmak identitásvesztése nyugaton és keleten.

A modern kor egyik meghatározó vonása a jólétben élő középosztály kialakulása a nyugati társadalmakban. E széles réteg — melynek felét nők alkotják — kereste (keresi) önmagát, identitását. Barbie a II. világháború után felnövő amerikai, majd nyugat-európai lányoknak kínál egyfajta identitást. Ám ez az ideál valójában a fehér amerikai férfi nőideálját jelenti meg. A feministák már születésétől fogva bíralták a játékot, mivel szerintük az egy szexista férfidomináns fogyasztói társadalom terméke.

Kelet-Európában emellett más irányú kritikával is illethető a Barbie megjelenése. Sokat hangoztatják, hogy hiányzik a középosztály, illetve, hogy annak életszínvonala messze elmarad a nyugati államokétól. Barbie-t viszont mindenki vesz. Az "örület" nem csak azt a réteget érte el, amelyet megcélzott, hanem a szegényebbeket is. Ezzel a "babatörténelemben" megtört egy folyamat. A babák mindig osztály-identitást szocializáltak, ami nagyon egyszerűen azt jelentette, hogy a

bársonyruhás kislánynak bársonyruhás babája volt, a daróceruhásnak daróceruhás. Barbie Kelet-Európában viszont olyan, mintha a daróceruhás kislánynak brokátruhás babája lenne. A magyar szülők ugyanis úgy kompenzálják, hogy nem tudják a valóságban előteremtteni a nyugatról ismert, irigyelt "cuccokat", hogy a gyerekeknek Barbie-csodát vesznek. A kislány beleképzeli magát ebbe a világba, normáit megpróbálja ehhez alakítani. Valójában ez is egy identitást kereső mechanizmus. A kommunizmus, mint identitást adó eszme, az előző rendszerben nem volt realitás. A szülők ma talán a másik végletbe estek: olyat akarnak gyerekeiknek adni, ami csak a játékok szintjén lehetséges.

2. A babák identitás átadása

A babák voltak régebben is azok a játékszerek, amelyek a leginkább meghatározták a lányok identitását, értékrendszerét. Mindezt a babák kétféleképpen befolyásolhatják.

A szülők, a környezet sugallják a gyerekeknek, hogy mi az ő szerepe, s ezt a babáján gyakorolja. A babának tulajdonítja önmagához és másokhoz való érzelmeit. Erre a hagyományos babák lökéletesen alkalmasak. Ezek ugyanis nemigen sugároznak magukból egyebet, minthogy "babák vagyunk, játssz velünk, amit akarsz". Fantáziát kívánnak, tehát nem manipulálnak. Ezek a babák is szocializálnak, hiszen a kislány nekik lesz először barátnőjük, anyjuk, óvónőjük: esetleges későbbi szerepeit rajtuk próbálja ki. A szocializáció itt tehát fokozatos és folyamatos, a környezethez idomuló. A második esetben a baba sugallja a gyerekeknek, hogy mi az ő szerepe, s ha ezt elég hatékonyan teszi, a gyerek vele akar azonosulni. Ez a folyamat tehát az ellenkezője az előzőnek. Míg ott a kislány gondolkodik, próbálkozik, fantáziál, itt egy csodával akar eggyé válni, minden feltétel nélkül. Ez a baba a Barbie, aki manipulál, egy központilag kialakított szerepkészletet húz tulajdonosára. Ez frusztrációt okozhat, hiszen a gyerek szocializációjának lényege, hogy lépésről lépésre történjen, a saját egyénisége és körülményei figyelembevételével. A "Barbie-identitás" még az USA-ban is rengeteg frusztrációt idézett elő. Nálunk egyelőre még

csak találgatni lehet, milyen igényekkel nő fel az a kislány, aki most a Barbie normái szerint játszik, s hogy ezek az igények mennyire lesznek teljesíthetők.

3. A nemi szerepek behatárolása

Hogy milyenek is Barbie normái? Először is, összehasonlítva a századforduló polgári babáival, nem tagadható le a hasonlóság. Divatos hajasbabák. Minden régi porcelánbaba a polgárosodáskori nőideál normáit sugallja. Fontos azonban az, hogy ezek a babák kizárólag a polgári világ gyermekeinek játékaik voltak, tehát nem volt akkora disszonancia a valóság és a játék között. Ha a különbségekre figyelünk, rögtön feltűnik a régi babák aszexualitása, testükön ugyanis nincsenek kihangsúlyozva a másodlagos nemi jellegek. Arcuk is más, mint Barbie-é: dundi, nagyszemű, ártatlan babaarcok. Ezzel szemben Barbie legfontosabb jellemzője a teste, ezért szexualitását tervezői tudatosan kihangsúlyozzák. Ő a szépmellű, hosszú combú karcsú démon, akit így reklámoznak: "A csinos amerikai kislány kedves, szép kortársad. Ismerkedj meg a Barbie-csodával, az ifjú hölgy egyéniségével, álmaival, hétköznapijaival." (Lutra Album)

A tervezők, a gyártók tudatosan manipulálják a gyerekeket: nyugodtan azonosulhatnak Barbie-val, aki bár kortársuk, lehet példaképük is. Nézzük meg, hogy ez a példa milyen életutat szab meg a nőnek.

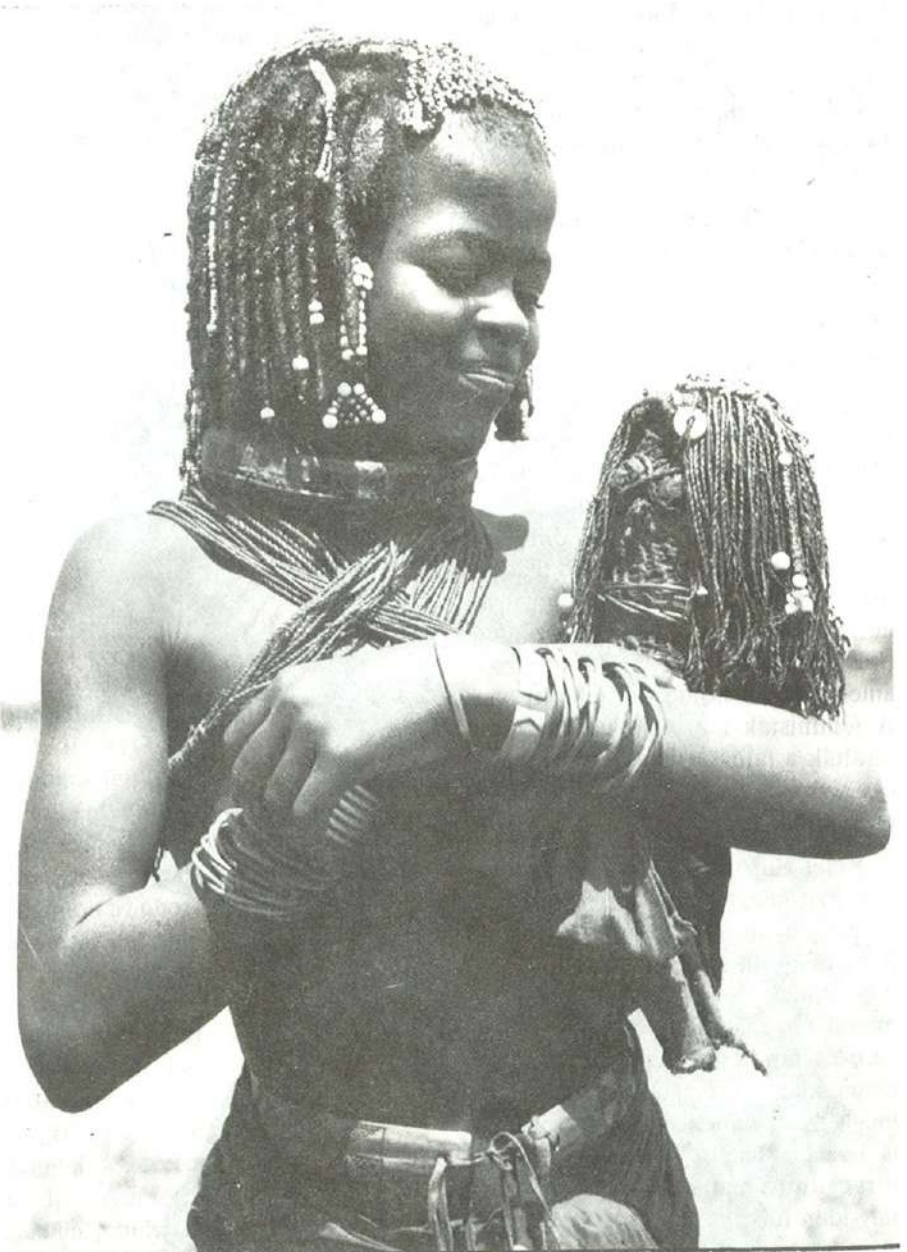
Barbie egyetlen értéke a teste, ugyanis nem képezi magát, nem dolgozik. Akinek pedig egyetlen értéke a teste, azt kénytelen értékesíteni élete folyamán. Ez pedig a konzumálódás útja. Persze, ez nem felhívás a Rákóczi téri prostitúcióra. Ez a fejlett fogyasztói társadalom néhány férfijának az igénye oldalbordájukkal szemben. Barbie azt sugallja, hogy egy nőnek nincs is más feladata az életben, csak az, hogy szép legyen. Azzal tehát, hogy a nőkkel kapcsolatos eddig is meglévő társadalmi sztereotípiákat, előítéleteket még inkább megerősíti, egy már megindult folyamatot, a nők emancipációját nehezíti. Léte megkérdőjelezi azt, hogy szükség van-e egyáltalán a nők gondolkodására. Azt állítja, hogy a nemi szerepek fekete-fehérek, pedig

korunk egyik nagy változása, hogy fel lazulnak a nemi szerepek közötti éles határok. Ma már nem muszáj egy nőnek egész életét a konyhában töltenie, tanulhat, gondolkozhat. Amiatt a biológiai adottság miatt, hogy a nő szül, mindig is lesz egyfajta különbség a szerep-élvárásban. Remélhetőleg minél kevesebb. Barbie ezt a folyamatot gátolja azzal, hogy akkor kezdi el formálni a gyereket, amikor a leginkább befolyásolható. Amerikai lányok generációit "készítette fel" a felnőtt életre, rájuk erőltetve a fogyasztói társadalom konzumhölgye szerepét.

S mindez miért? A pénzért. Nem hiszem, hogy a tervezők, a gyártók a hölgyet azért találták ki, hogy tudato-

san manipulálják a szocializációnkat. Ez jól jövedelmező üzlet. A kislányok vonzódnak a csodálmiváló tündérkirálynőkhöz, hiszen több ezer éve így szocializálták őket. Korunk tündérkirálynője Barbie, aki ténylegesen minden ízében kitalált. A szempillájától a körméig minden tökéletes rajta, minden idealizált. Azért tündérkirálynő, mert utolérhetetlen — másként persze itthon és másként a tengerentúlon. Amerikában a Barbie világa olyan mézesmadzag, ami után lehet araszolgatni, hiszen egész iparágak épültek az ilyen típusú nőiesség megformálására. Nálunk viszont Barbie csupán egy hamis álomvilág.

Győri Adél

A FEMINISTA HÁLÓZAT RÖVID TÖRTÉNETE

A Feminista Hálózatot ötven nő alakította meg 1990 júniusában. Azóta bejegyzett egyesületként működik. Egy aktív harminc főből álló lelkes csoport mellett körülbelül száz támogatóra, pártolóra számíthat, akik meghatározott témákban és teendőkben segítik. A Hálózat nagyrészt a Női Tanulmányokat (Women's Studies) a magyar egyetemeken is elfogadtatni kívánó társadalomtudósok, egyetemisták, valamint a politikai változások idején alulról szerveződő csoportok (például a volt Autonómia-csoport) résztvevői kezdeményezésére jött létre. Ma eltérő társadalmi-szakmai háttérrel rendelkező, különböző korú nők is tagjai a hálózatnak.

A Hálózat célkitűzései:

- a nők esélyegyenlőségének megteremtése a magyar társadalomban, küzdelem mindenfajta diszkrimináció ellen
- a nők fokozottabb közéleti és a politikai részvételének ösztönzése
- a döntéshozás (törvényhozás) befolyásolása a nőket közvetlenül érintő kérdésekben
- a nőket érintő sajátos problémák tudatosítása a magyar társadalomban

Konkrétabban:

- feminista irodalom fordítása és publikálása
- "tudatébresztő" szemináriumok rendezése a feminizmus iránt érdeklődő nők számára
- a "társadalmi-nemi szerepek tanulmányok" (Gender Studies) kutatásának és oktatásának elősegítése
- női információs központ és női menedékhely felállítása (más női szervezetekkel is együttműködve)
- női "lobbi", azaz érdekérvényesítő, nyomásgyakorló csoport szervezése a parlamenti és önkormányzati képviselők befolyásolására

Talán mindez első látásra túl ambiciózusnak tűnik, hiszen a Feminista Hálózat kevés infrastrukturális és anyagi lehetőséggel rendelkezik. Az elmúlt csaknem három év során azonban nem ültünk tétlenül. Programjaink, találkozónk, beszélgetéseink nyomán talán sikerült elhinteni a feminista szemléletmód apró csírait, rávilágítani a nőkkel szembeni diszkrimináció (szexizmus) egyes jelenségeire, a nők társadalmi szerepének visszasságaira. Szeretnénk felvázolni egy valódi társadalmi egyenlőségen alapuló jövőképet — reméljük, hogy rendezvényeinket egyre többen látogatják majd!

Ami tehát a Feminista Hálózat eddigi tevékenységét illeti:

- nyitott fórumokat szervezett, meghívott vendégekkel — a témák között szerepelt például a nők elleni erőszak, az otthonszülés, ICI, az alternatív szülési módok, nők a művészetben, hétköznapi szexizmus stb.
- bemutatkozó esteket, találkozót tartott más szervezetek meghívása nyomán (például Fidesz-klubok, Alternatív Háló, DAC — Demokrácia a Kommunizmus Után Alapítvány)
- részt vett számos itthoni és külföldi konferencián: női munkanélküliség, együttműködés kelet- és nyugat-európai nők között, nők a háborúban, abortusz, nők az üzleti és politikai életben stb.
- tüntetett a lengyel nők abortusszal kapcsolatos jogaiért, valamint más szervezetekhez csatlakozva a rasszizmus ellen, a háború ellen, külön is tiltakozott a nőknek a délszláv háborúban történő tömeges megerőszakolása ellen.
- Eddigi legnagyobb szabású akciónk a Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport keretében szerveződött, mely céljával tűzte ki, hogy hozzájáruljon egy olyan abortusztörvény megszületéséhez, amely biztosítja a nő döntési jogát. Erről lásd alábbi cikkünket.

(Nilda)

KAMPÁNY AZ ABORTUSZRÓL VALÓ DÖNTÉS JOGÁÉRT

Az Alkotmánybíróság tavaly januári döntésének eredményeképpen a magyar törvényhozásnak új törvényt kellett alkotnia az abortuszcsoportról 1992 december 31-ig. A törvény előkészítését heves társadalmi vita kísérte, amelyben konzervatív, magzatvédő álláspontok csaptak össze liberális megfontolásokkal. Legkevésbé talán az érintettek — a nők — hangját lehetett hallani. Az ő érdekeiknek a képviselőlet vállalta fel a SZABAD DÖNTÉS JOGÁÉRT KAMPÁNYCSOPORT, amely arra kívánt rámutatni, hogy a

terhességgel, a magzattal kapcsolatos kérdéseket ki kell vonni a dogmák és az ideológiák köréből, és a nők, gyermekek, családok mindennapi igényeinek és szükségleteinek figyelembevételével kell megvizsgálni.

A Kampánycsoport 1992 májusában alakult, a Feminista Hálózat néhány lelkes tagjának, valamint külföldi — szakmai és anyagi — segítségnek köszönhetően. Igyekezett a nyugati politikai kampányok mintájára, viszonylag rövid idő alatt a lehető legnagyobb befolyást gyakorolni az adott té-

mában elsősorban a törvényhozókra s a közvéleményre is. Emellett fel kívánta hívni a nők figyelmét arra, hogy a társadalom szavazati joggal rendelkező polgáraiként az életüket ilyen nagy mértékben érintő kérdésben hallatniuk kell a hangjukat és hogy aktívan is részt vehetnek a döntés előkészítésében.

Legsikeresebbnek éppen az ilyen közvetlen közreműködésre alapozó levelezőlap-akció bizonyult. Több ezren küldték el a Kampánycsoport által nyomtatott és terjesztett lapot képví-

selőjüknek. Ebben választókként fel-szólítják a képviselőt, hogy szava-zatával ne járuljon hozzá az abortusz-ról szóló rendelkezések megszigorítá-sához. Ezen kívül elkészítették egy abortuszról szóló amerikai dokumen-tumfilm rövidített, magyar változatát, melyet sajtótájékoztatón mutattak be. Szándékukban áll e filmet nyilvánosan is levetíteni, akár iskolákban is. A szo-kásos kampánytevékenységek mellett

— szórólapok, plakátok terjesztése, hirdetés stb. — a csoport aktívan részt vett a törvény előkészítésében is. Több párttal együttműködött (főként: SZDSZ, MSZP) a törvényjavaslatot módosító indítványok kidolgozásá-ban, elkészítette a javaslat részletes és szakszerű kritikáját is, melyet minden képviselőhöz eljuttatott. A Kampány-csoport kezdeményezésére az ENW-RAC (Európai Hálózat a Nők Abor-

tuszhoz és Fogamzásgátláshoz való Jo-gaiért), nyílt levelet intézett a magyar Parlamenthez, melyben a nők érdekei-nek figyelembevételét kérte a képviselőktől. A Kampánycsoport képviselői Szabad György Házelnökkel találkoztak, több mint 13 ezer aláírást nyújtot-tak át a Parlamentnek, a nők döntési jogának megtartását követelve.

A. J. és B. N.

A kampánycsoport új nyilatkozata a 17. oldalon olvasható

Tanulságok az abortusz-törvény kapcsán

Az országgyűlésnek a "A magzati élet védelméről" című törvényről való szavazása azt bizonyítja, hogy a képviselők többsége számára elfogadhatatlan lett volna egy teljes mértékben korlátozó, a nők döntési jogát semmi-be vevő törvény. Az elfogadott "B-változat" biztosítja annak törvényes lehe-tőségét, hogy a nő, nem kívánt terhes-ség esetén, bizonyos feltételek mellett, művi terhességmegszakítást vehessen igénybe. Van azonban néhány olyan tényező mind magában a törvényben, mind pedig a törvény megvitatásakor és elfogadásakor elhangzott beszédek-ben, amelyek mellett nem mehetünk el szó nélkül.

Elsősorban is arról szeretnék szólni, hogy miért érezni úgy: annak ellenére, hogy a Ház a megengedőbb változat mellett döntött, nem tiszteli igazán a nők önrendelkezési jogát, emberi méltóságát.

A kormány részéről elhangzott nyilatkozatok — és itt nem csak azért kell a kormányra hivatkozni, mert ők terjesztették elő a törvényt, ők határozzák meg az ország egészségügyi és né-pesedési politikáját, hanem azért is, mert államilag kiképzett munkatársak fognak, állami intézményekben közvetlen kapcsolatba kerülni a terhes-ségmegszakításra jelentkező nőkkel —, egyszóval a kormány nyilatkozatai ez ügyben teljesen egyértelműen egy olyan patriarchális szemléletmódot tükröznek, amely a nők — felnőtt, felelős, cselekvőképes emberek — szá-mára elfogadhatatlan.

Ezt a szemléletmódot sajnálatos módon a honatyák nagy része is követ-te, amelynek eredményeképpen olyan törvény született, amely ugyan nagyvo-nalúan megengedi, hogy a nő döntsön

saját sorsa fölül, de egyben meg is kér-dőjelezi ennek a döntésnek a legitimitását. A művi terhességmegszakítás ugyanis alapvetően büntetendő cselekedet, engedélyezése kivételes — ezért a terhes nő, ha ehhez az eszközhöz folyamodik, bűnösnek tartják.

A törvényen végigvonul azon alap-feltevés, hogy az eljárás során a nőt kell kötelezni — arra, hogy elmenjen a tanácsadásra, hogy döntését megfontolandó várjon még néhány napig, hogy fizessen, mert ezt a műtétet az esetek nagy többségében nem fogja fedezni a TB. A művi terhességmegszaki-tás ezáltal egy állampolgárnak kijáró egészségügyi szolgáltatás helyett kvázi államigazgatási aktussá, eljárássá változik, mely kétségtelenül alkalmas lehet arra, hogy — Surján László szavai-val élve — elejét vegye a felelőt-lenségnek. De vajon miért kell feltéte-lezni, hogy a nők felelőtlenek, hogy amennyiben az abortusz rendelkezésre áll, kényük-kedvük szerint élnek majd vele? *Az államnak az oktatási intézmé-nyek, a tömegtájékoztatói eszközök, a létező és felállítható egészségügyi és csa-ládgondozó intézmények, szolgálatok formájában egyedülállóan kiterjedt hálózat áll rendelkezésére ahhoz, hogy az általa szükségesnek ítélt információt eljuttassa, nőkhez, férfiakkhoz egyaránt, legyen bár szó fogamzásgátlásról, családtervezésről vagy szexuális életre nevelésről (mely utóbbi így nem is sze-repel a törvényjavaslatban).*

Miért kellene hát a külön kötelező tanácsadás, ha a nőket elfogadnák tel-jes értékű személyeknek? Létezik erre is egy válasz Pusztai Erzsébet részéről, aki azt mondta: segíteni akarjuk ezzel a nőket, hiszen magukra maradnak egy súlyos dilemmával. Ez igaz, a nőknek

nehéz dönteniük, és ebben sokszor egyedül maradnak — de ha a jólelkű felajánlást ráerőltetik olyanra is, aki nem tartana rá igényt, az semmi más, mint az állami hatalommal való vissza-élés. Jól tudjuk, mennyire nem váltak be a házasság előtti, válás előtti kötele-ző tanácsadások sem — ha az emberek végül döntésre jutnak sorskérdések-ben, nehéz ezt a döntésüket befolyá-solni. Valóban meg kell tenni, min-dent, hogy a terhes nőnek megadjuk a kellő felvilágosítást mindarról, amit a törvény is leír, de jobb lett volna kiiktatni a paternalista megközelítést.

Nem fektetett ugyanakkor elég súlyt a törvény olyan garanciákra, amelyek a nő egészségét védnék. Márpedig súlyos következményekkel járhat az, ha a magzat életének kétség-telenül jogos védelme mellett nem ré-szesítik egyenrangú védelemben a nők életét és egészségét is.

Nem vállal az állam törvényi köte-lezettséget a fogamzásgátló szerek és eszközök széles skálájának — ÁFA-mentes, vagy térítésmentes — forgal-mazására.

Végül utalnék egy mondatra, mely elhangzott a szavazás előtt: Reméljük — mondta Surján László — hogy ezentúl nem az anyaméh lesz a legve-szélyesebb hely a magzat számára... Mi csak annyit remélünk: ezentúl nem fognak minden terhes nőről automati-kusan feltételezni, hogy "gyilkossá" válik, hanem az eljárás során emberi méltóságát tiszteletben tartva, önálló gondolkodási képességét éppúgy, mint lelki megterhelését figyelembe véve bánnak majd vele.

Báthory Anna

ÉVA BESNYŐ — A DOLLE MINA FOTÓSA

Hazánkban érdemtelenül kevéssé ismert mind Éva Besnyő, mind a Dolle Mina neve. Mindez nem véletlen, hiszen az 1970-es évek Nyugat-Európájának hatalmas tömegeket mozgató és kedélyeket felkavaró nőmozgalmainak híre idáig alig ért el.

Éva Besnyő, magyar származású fotográfus-nő végigfotózta Hollandia legnevezetesebb feminista szervezetének, a Dolle Minának akcióit, kongresszusait, tömeggyűléseit és tüntetéseit. Amszterdami lakásában régi képeit nézgetve felidéztek a legendás évek eseményeinek hangulatát.

— A Dolle Mina név Wilhelmina Drücker holland feminista nevéből ered, aki a századforduló holland nőmozgalmának legjelentősebb alakja volt. Szobra előtt égették el a modern kor feministái a melltartóikat és fűzőiket testük felszabadításának jelképeként. A Dolle Minák (a szervezet lelkes tagjai) értettek ahhoz, hogy hogyan hívják fel magukra a közvélemény figyelmét. Természetesen nemcsak botrányos és provokatív akcióik maradtak meg a köztudatban, hanem az is, hogy elsőként emeltek be a politizálás körébe olyan nőket érintő kérdéseket, amiket mindaddig magánügyként kezelt a társadalom. A házimunka megosztásától kezdve a nők foglalkoztatásán, az óvodák kiépítésén keresztül a fogamzásgátló tabletták bevezetéséig mindenféle ügyben az utcára vonultak. Tüntetéseik gyakran utcaszínház-szerűen zajlottak, jelmezekkel, kellékekkel tarkítva. Testfestő akcióikra, vagy alma-osztogatásukra Amszterdam lakói ma is emlékeznek, mint ahogy arra is, hogy 1970 április 30-án, a királynő születésnapján a karneválhangulatú ünneplés közepette férfi-sztriptízt rendeztek a Rembrandt téren — tiltakozva a nők testének áruba bocsátása ellen. Nem állottak a szexista reklámokat terjesztő ügynökségekre csoportosan bevonulni, vagy megszállni a parlament épületét, akkor, amikor az abortuszjog legalizálása volt a tét. A művésztől a törvényhozásig, a szexuális élettől a tudományig minden szférában megpróbáltak megszólaltatni egy nőbarát hangot. Az egykori aktivisták közül ma jónéhányan ismert közéleti és politikai személyiségek, még miniszteri székig is

Az alma az abortusz-jogok szimbóluma volt. — A Dolle Mina aktivistája aláíráásokat gyűjt egy amszterdami piacon, 1970-ben.

Életrajzi adatok:

Éva Besnyő 1910-ben született Budapesten.

1930-32: tanulóévek Berlinben

1932-ben szerepel először fényképeivel egy Londoni kiállításon

1933-ban Hollandiába menekül a nácik hatalomra kerülése után

1933-tól több önálló kiállítást rendez Rotterdamban, Utrechttben és Amszterdamban, témái: a külvárosok, munkásnegyedek élete, ICL, az ipari környezet megjelöltése

1945-ben kislány, 1948-ban kislány szülte

1958-ban a velencei fotóbiennálén aranyérmes

1970-ben tagja lesz a Dolle Minának, és számukra készíti felvételeit

Az 1970-es, '80-as években főként portréfotókat készít

eljutottak. A valamikor nagy viharokat keltő, botrányos témák ma már elismerten a politikai mindennapok kérdéseivé váltak, a követelések javarésze pedig megvalósult és most intézményszerű formában szolgálja a nők érde-

keit. A mozgalom emlékét pedig őrzik a képek...

Éva Besnyő fotóit a hazai közönség 1986-ban láthatta a Műcsarnokban megrendezett kiállításán.

Acsády Judit

A Dolle Mina akciói hatalmas tömegeket mozgattak meg Amszterdamban.

Ingyenes fogamzásgátló tablettákat követeltek az 1970-es évek elejének felszabadulni vágyó feministái.

Propagandahajóval végig Amszterdam csatornáin, az abortusz magas térítési költsége ellen tiltakozva.

Röpcédulákkal, aláírásgyűjtő ívekkel megrakott szekérrel járták az országot a lelkes feministák és támogatóik 1972-ben.

Szülj úgy, ahogy neked a legjobb!

Testünk alapvető működésének menetét csodálatos precizitással oldotta meg a természet. A gyermek születése egyike azoknak a folyamatoknak, amely csak nagyon ritka esetben indokolna mesterséges beavatkozást, ha természetes úton hagynák lefolyni. Ehhez szükséges lenne az is, hogy a szülő nő testi és lelki erejének teljében saját maga tudja irányítani a folyamatot. A mostani kórházi gyakorlat szerint azonban a nő szinte passzív elszenvédője az eseménynek. Mindez annak köszönhető, hogy a szülés folyamatát az elmúlt két évszázad során túlmedikalizálták, vagyis orvosi esetet csináltak a nők alapvető biológiai életfunkciójából. Ennek menetéről egykor a nők minden lényegeset tudtak, vagy legalábbis az adott közösségben mindig akadtak olyan nők, akik ezt a tudást hordozták, mint például a faluközösségek bábaasszonyai.

Mára az orvostudomány fejlődésével párhuzamosan az európai kultúrkörben ezektől a hagyományos tudásoktól megvonták a bizalmat, és a gyermekszületés orvosi esetként definiálva beszorult a rideg kórházi falak közé. A tudomány felsőbbrendűségébe vetett hit által diktált gyakorlat keretében a szülésorvosok mellett, képzésük hiányosságaiból eredően csak kiegészítő szerepben dolgozó bábák kö-

zött nemhogy a gyerek, de a szülő nő is elveszett.

A kórházi szülés körülményeiből adódóan, a szülőorvos kényelmi szempontjának (munkaidejének) figyelembe vétele miatt van csak szükség bizonyos beavatkozásokra. A szülés "megindítását", gyorsítását nem indokolná semmi, ha mód lenne arra, hogy a vajúdas a maga természetes menetében haladhasson. A vajúdas és a szülés alatt ha a nő szabadon választhatná meg azt a testhelyzetet, ami számára a legelőnyösebb, akkor energiáit is jobban tudná összpontosítani, és a szülés is kevesebb fájdalommal és gördülékenyebben haladna. A kórházakban ma elterjedt hanyatt fekvő póz ellentmond a józan ész és a fizika törvényeinek, és mellest az összes természeti nép sok száz éves tapasztalatának is. Ábrákból és leírásokból ismert, az ülő, a guggoló támaszkodó, legtöbb esetben tehát függőleges testhelyzet. Ma a nyugati országokban a legmodernebb szülőszékeket is ennek figyelembe vételével tervezik. A nővel szemben kíméletesebb az az eljárás is, amelynek során a gát környékét folyamatosan borogatják és masszírozzák a szülés alatt és így a folyamatos tágulását elősegítik. Emiatt a gátvágás sem indokolt, mert a repedés esélye is a minimumra csökken.

Mindezekre a mozzanatokra az otthon levezetett szülés során magától értetődően odafigyelnek például Hollandiában, ahol a nők közel egyharmada a mai napig otthon szül. Persze ahhoz, hogy ennek az intézményi háttere Magyarországon is kiépüljön, ahhoz még sok-sok víznek kell lefolynia a Dunán.

Hazánkban is vannak lelkes és elszánt támogatói az ügynek. Geréb Ágnes szülésorvos tavaly szülészeti konferenciát szervezett Szegeden, ahol az otthoni szülés volt az egyik központi téma. Ő maga már több boldog kismamának segített otthon világra hozni gyermekét. A *Kismama* magazin is több alkalommal foglalkozott a témával. Tavaly megjelent az **ALTERNATÍV KÖNYVEK** sorozatban az *Otthoni szülés* című kézikönyv, amit a Feminista Hálózat címen meg lehet rendelni (Ára: 400).

Lapunk hasábjain folyamatosan fórumot szeretnénk biztosítani a kérdésnek. Ezért várunk hozzászólásokat a témához, esetleg várjuk olyan kismamák jelentkezését és beszámolóit akik meg szeretnék velünk osztani pozitív vagy negatív élményeiket akár otthoni, akár kórházi szülésükkel kapcsolatban.

A. J.

A BIZTONSÁGOS, SZERETETTELJES

OTTHON SZÜLÉS

FELTÉTELEINEK HAZAI MEGTEREMTÉSÉÉRT INDÍTUNK KEZDEMÉNYEZÉST

CÉLUNK: A HOLLAND MINTA MEGVALÓSÍTÁSA MAGYARORSZÁGI KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT HOLLANDIÁBAN FŐISKOLAI KÉPZÉS UTÁN SZÜLÉSNŐI VÉGZETTSÉGET LEHET SZEREZNI, AMELY SZAKMAILAG FELKÉSZÍT AZ OTTHON LEVEZETETT SZÜLÉSEKRE.

A VÁRHATÓAN KOMPLIKÁCIÓMENTES ESETEK KISZÜRÉSE UTÁN A HOLLAND EGÉSZSÉGÜGY BIZTOSÍTOTTA FELSZERELÉSSSEL ÉS A SZAKMAI TUDÁS BIRTOKÁBAN, A SZÜLÉSNŐ ÉS ASSZISZTENSE AZ ALAPVETŐ HIGIENIAI FELTÉTELEK MEGTEREMTÉSE UTÁN AZ ÉDESANYA OTTHONÁBAN VEZETI LE A SZÜLÉST.

AZ ÚJSZÜLÖTTEK KÖZEL EGYHARMADA OTTHON JÖN VILÁGRA HOLLANDIÁBAN. ELSŐ LÉPÉSKÉNT INFORMÁCIÓS LÁNCOT SZERETNÉNK LÉTREHOZNI, MELYE BEKAPCSOLNÁNK A TÉMA IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ EGÉSZSÉGÜGYI SZAKEMBEREKET ÉS A LEENDŐ KISMAMÁKAT.

KÉREM AZ ÉRDEKLŐDŐKET, LEVÉLBEN JELENTKEZZENEK AZ ALÁBBI CÍMEKEN:

OTTHON SZÜLÉS INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT BUDAPEST, XIII. KERÜLET, FORGÁCH UTCA 18., VAGY ACSÁDY JUDIT, 1163 BUDAPEST PÓSA LAJOS UTCA 38.

Könyvajánlat:

Marilyn French: *Nők*

(*The Women's Room, 1977*),
 Biográf kiadó, Budapest, 1993.
 Fordította: Bari István.

A könyvet végigolvasva az ember lánya a valóság héttornyú várában találja magát. Hatalmas a vár, emlékekkel, álmokkal, démonokkal, újabb és újabb feltárássra váró szobákkal és folyosókkal, mégis egy idő után rá kell jönnöd: be vagy zárva a tornyaiba, erőd ez, melyből nincs kiút.

A regény nem kínál megnyugtató megoldásokat: szereplőinek sorsa a bolondokháza, halál, vagy felőrlődés a szürkeségben és a sekélyes konformitásban. Márpedig sok szereplő van: csupa hétköznapi ember, a szüleid, a szomszédaid, te magad, s ahogy több száz oldalon át izgulsz, reménykedsz sorsukért, hőssé válsz te magad is. Te, mint nő, A NŐ, EGY NŐ a számtalan egyforma lényből, felismered életed apró, értéktelen cseppjeit, éppúgy, mint drámai fordulatait, a tudattalant és a tudatost, az örömeiket és a fájdalmakat egyaránt. A történetben megjelenik például a kertvárosi kismamák vidám

gondoskodásból az unalmon keresztül keserű tragédiákba forduló élete. Megjelennek a 68-as mozgalmaktól átfűtött amerikai egyetemek kávézóit, életük derekán újra iskolába járó felnőtt nők szerelmekkel vegyes barátságai. Férfi-női kapcsolatok, anya és gyermeke kapcsolat, jellemek sokasága bontakozik ki, érdekes és színes leírásokban és dialógusokban. Túlnyomórészt a főszereplő, Mira láttatja velünk az eseményeket, akinek élete a boldogság örökös keresésével telik, a lázadás és a belenyugvás állandó elmentmondásában. A modernizálódó társadalom hőse, már szakított szüleinek tabuival és merev konvencióival, de még él benne az idilli család boldogságképe. A könyv arra a kérdésre keres választ: találhat-e a mai, emancipált nő ilyen boldogságra?

Nem kellett ott lenned az 50-es és 60-as évek Amerikájában, hogy személyesen megtapasztald, milyen a könyvben leírt társadalom tagjának lenni. Innen távolról, Közép-Kelet Európából is teljesen megérted és átérzed a problémáikat. Ráismersz köztük a gyermeköldre és a barátnőidre, mert nőként ugyanúgy meg kell küzdened a mindennapokkal, az elfojtással, fel kell fedezned magadban a vágyat, hogy önálló lényedre kifejezhess. Itt is ál-

landóan falakba ütközöl. Ám a könyvet letéve, számodra még marad remény, hogy kijuthatsz a várból: sok mindent tanultál.

Bullain Nilda

Kaari Utrio: *Éva lányai — az európai nő története (1984)*

Corvina, Budapest, 1989.
 Fordította: Pap Éva

A könyv ajánlása szerint a finn történész és író nő könyvét azért írta meg, hogy a világ rendje helyreálljon. Eddig ugyanis a történelmet csak férfiak írták férfiakról és férfiak számára, közvetkezésként hamisan, vagy legálábbis egyoldalúan.

Nos, Kaari Utrio most előállt egy olyan művel, amely az ókortól a legújabb korig, immár női szempontból eleveníti meg a történelmet, rámutatva a nők kiszolgáltatottságának elemi megnyilvánulásaira az idők folyamán. A könyv érdekesen, "szórakoztatva tanít", s már csak fantasztikusan gazdag képanyaga révén is egyedülálló a magyar könyvpiacon. Csak reménykedni tudunk abban, hogy az alap- és középfokú oktatásban is széles körben felhasználásra kerül.

A Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport nyilatkozata

A Szabad Döntés Jogáért Kampánycsoport pozitívan értékeli, hogy a Parlament "A magzati élet védelméről" című törvénytervezet "B-változatát" fogadta el, mivel ez a változat lehetővé teszi a nő számára, hogy saját maga döntsön a terhessége megszakításáról.

A törvényjavaslathoz képest előrelépésnek tekinthető például az is, hogy az abortusz elvégzésére rendelkezésre álló időtartamot bizonyos esetekben meghosszabbították. Noha a magyar egészségügyi rendszerben elvárható volna, a társadalombiztosítás az egészségi, és bűncselekményi okon kívül nem állja a műtét költségeit. A Népjóléti miniszter azonban reálisnak tekinthető összeget állapított meg költségként, amelyet az állam meg is előlegezhet.

A fentiekkel szemben a törvény egyik súlyosan korlátozó rendelkezésének tartjuk a kiskorúaktól megkövetelt szülői engedélyeztetést, amely, főként a diszfunkcionális családokban komoly lelki teherrel és fizikai sérülésekkel járhat.

A kötelező tanácsadás intézményét sértőnek találjuk a nőkre nézve, mert bürokratikus eljárásnak teszi ki őket, azt feltételezve, hogy nem képesek önállóan felmérni döntésük következményeit. Ennek ellenére bizunk abban, hogy a felállítandó Családvédelmi Szolgálatoknál a terhességmegszakításra jelentkező nőket pártatlanul tájékoztatják majd, tiszteletben tartva személyiségüket és lelkiállapotukat.

Nagy szükség lenne arra, hogy a jövőben szélesebb körben alkalmazzák a kórházakban a vákuum-leszívásos műtéti technikát, amely egyszerűbbé és biztonságosabbá teszi a korai beavatkozásokat; valamint arra is, hogy az állam — ÁFA-mentesen — forgalmazza a fogamzásgátló szerek és eszközök nagyobb választékát. Nagyobb súlyt kell majd fektetni az iskolai oktatásban a felvilágosításra, a szexuális életre nevelésre is.

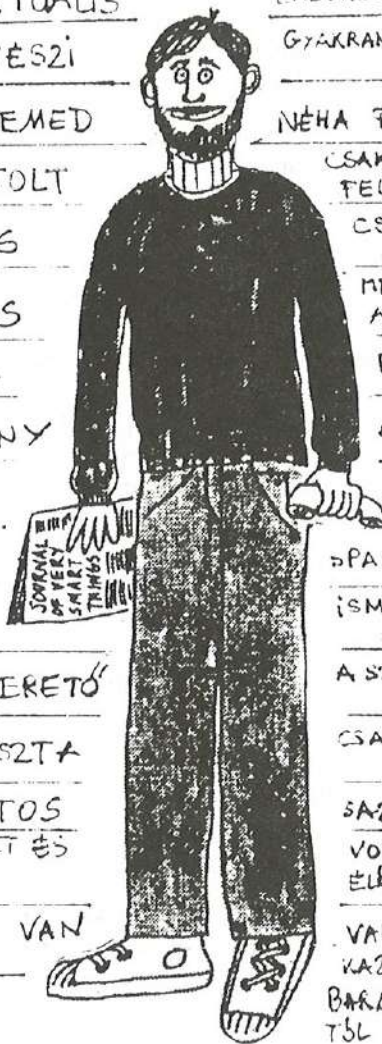
PLATONI ESZMÉNYEK A XX. SZÁZAD VÉGÉN

6. LECKE: A Csodálatos Férfiú

IDEA'LIS

(AMILYET SZERETNÉL)

- ♥ INTELLEKTUÁLIS
- ♥ MŰVÉSZI
- ♥ ERDEKLI A SZELLEMED
- ♥ MEGFONTOLT
- ♥ HŰSÉGES
- REMENYTE ENÜL
- ♥ ROMANTIKUS
- ♥ VAN ÍZLESE
- ♥ ÉRZEKENY
- ♥ JÓL KOMMUNIKÁL
- ♥ MULTIKULTURÁLIS
- ♥ PROGRESSZÍV
- ♥ NAGYSZERŰ SZERETŐ
- ♥ TISZTA
- ♥ SPORTOS
- SZERETI A GYEREKEKET ÉS
- ♥ A HÁZIALLATOKAT
- ♥ JÓ ZENEI ÍZLESE VAN

REA'LIS

(AMIT ÖRÜLSZ, HA KAPSZ)

"ÉRDEKES ÚRKEKET" OLVAS A PLAYBOY-
BAN
GYAKRAN VISEL ÖSSZEILLÓ
ZOKNIKAT

NÉHA FELNÉZ A MELLEIDRŐL

CSAK AZ ÉSFEK 50%-ÁNAN UGRIK
TEL ÉS HAGY OT MINDENT

CSAK AKKOR NÉZI MEG A TÖBBI
NŐT, HA NEM VAGY OTT

MEG TUDJA KÜLÖNBÖZTETNI
A KAKTUSZT ÉS A RÓZSÁT

ELDUGVA TARTJA A PLAYBOYT

ÉSZREVESZI, AMIKOR SÍRSZ

NÉHA FELVESZI A TELEFONT

SPANYOLUL IS TUD KARCÁKODNI

ISMERI A KÜLÖNBESÉGET
A "NŐ" ÉS A "LÁNY" KÖZÖT

A SZEX TOVÁBBTART NA'LA,
MINT A CIGARETTA

CSAK HERPESZE VAN, ÉS AZ IS
ELLENŐRZÉS ALATT

SZÁRAT MAGA MEGY A REPETAÉRT
VOLT EGYSZER EGY KÍGYÓJA, AMIT
ELBLENYEK KÉL ETETETT

VAN 1 DB
KAZETTAJA
BARÁTJA
TŐL
KAPOTT

JÓ DYLAN
AMIT EGY

Január Berné ©1989

(A Ms. magazin 1992. őszi számából)

Feminizmusról, nemi szerepekről városszerte

1993 április-május:

Nemi szerepek a civil társadalomban címmel indult interdiszciplináris előadássorozat az ELTÉN, a Pesti Barnabás utcai épületben — X/A tanterem, minden csütörtökön 15 órakor.

Április 1. *Tanya Renne* amerikai művész és aktivista: Leszbikusság, szeparatizmus, civil társadalom (angolul, tolmáccsal);

Április 15. *Antónia Burrows* ELTE BTK, angol tanszék: Nők, erőszak, demokrácia

Április 22. *A Nemzetközi Meleg és Leszbikus Emberi Jogi Bizottság* képviselői San-Francisco-ból: A homoszexuális jogai, mint emberi jogok (angolul, tolmáccsal)

Április 26. (hétfő, külön előadás, a helyet később hirdetik meg) *Dr. Bokor Péter* belgyógyász, az AIDS-segélyszolgálat tanácsadó orvosa: AIDS, orvostudomány és a társadalom

Április 29. *Láner László* a Mások című folyóirat szerkesztője, a Lambda Budapest Társaság elnöke: Rasszizmus és félelem a meleg mozgalomban

Május 6. *Erika Wolf* kortárs művészet professzora a kolozsvári Művészeti Intézetben: AIDS, aktivizmus, művészet Amerikában (angolul, tolmáccsal)

Ugyancsak az ELTÉN, péntekenként, 13 órától hallgathatók *Susan Árpád órái*, *Feminist Theory* címmel. Az amerikai vendégprofesszor Women's Studies-t oktat hazájában. Két éve él Magyarországon, Szegeden is tart órákat. Helyszín: a Szociológiai Intézet I. emelet 3. számú termében, a Pollack Mihály téri épületben.

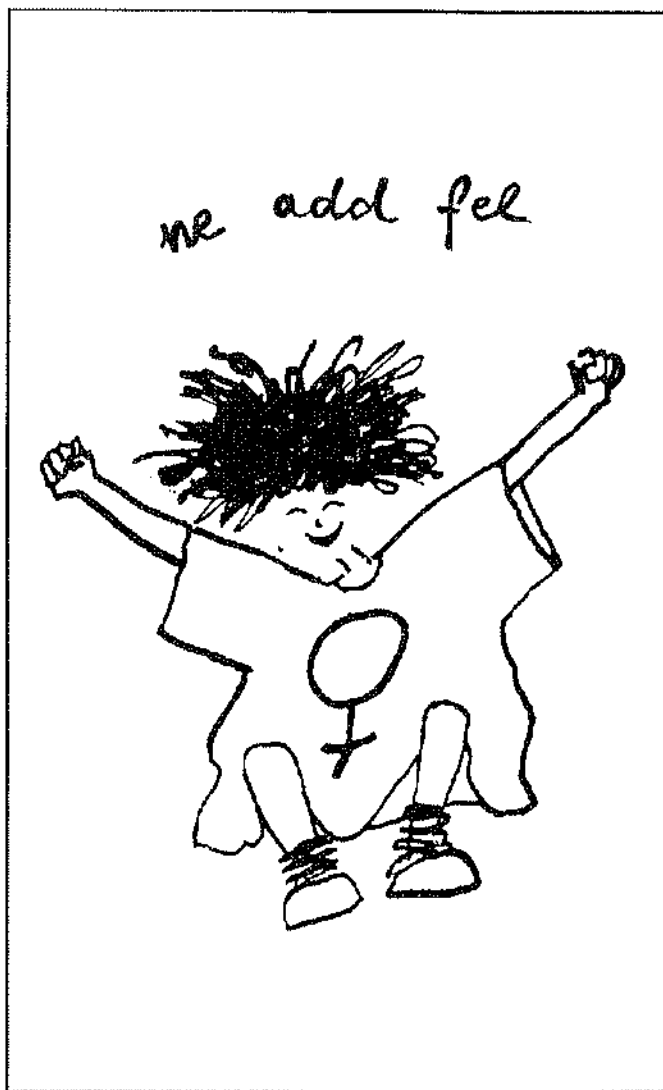
Az **R-Klubban** folytatódik a *Nőnek lenni — Férfinak lenni az Ezredfordulón* című beszélgetéssorozat, szerda esténként 19 órától várnak minden érdeklődőt. Figyelem: a női beszélgetéseket csak nő-, a férfiakét csak hímneműek látogathatják!

A **Fidesz-akadémia** témája 1993 május 6-án (helyszín: Egyetemi Színpad, Bp. V. Szerb utca 23., este 6 óra, belépő: 50 Ft.)

Heller Ágnes: A nemek harca,

Neményi Mária: Az abortuszvita szocio-kulturális kontextusa — felkért hozzászóló: *Donáth László*

Az **Alternatív Háló** rendezvényesorozatában, 1993 május 12-én, szerdán 18 órakor, a Decentrumban (Budapest, XIII. kerület, Forgách utca 18.):

Nőszemély

A Feminista Hálózat lapja
Ára: 35.- Ft

Szerkesztették:
Acsády Judit
Bullain Nilda

Tördelőszerkesztő: Kochis Pál Zoltán

Borító: Ditó Kata

Szerkesztőség címe:
azonos a Feminista Hálózat címével
1139 Budapest, Forgách u. 18.

Nyomdai munkálatok:
MEDIAN'T Tipográfiai Műhely
1107 Budapest, Szállás u. 40.

A nők jogai — a *Feminista Hálózat* estje

FIGYELEM!

1993 április 24-én, szombaton, 10-18 óráig:

Miért nincs ma Magyarországon nőmozgalom? címmel, a MONA szervezésében *kerekasztal* a magyarországi nőszervezetek részvételével. Minden nőszervezet kapott meghívót — reméljük sok minden tisztázódik majd!

Helyszín: MTA nagyterem, Budapest, I. kerület, Tánácsics Mihály utca 28-30.

Belépési díj: 500 Ft, ebben az ebéd is benne foglaltatik.

A MEDIANT TIPOGRÁFIAI MŰHELY

a kis cégek megbízható partnere.

Azoké, amelyeknek nem éri meg, hogy főfoglalkozású reklámügyintézőt, nyomdai szakembert alkalmazzanak, mégis azt akarják, hogy nyomtatványaik, hirdetések, reklámügyeik „kézben legyenek”.

Azoké, akik nem százezres példányszámban jelentetik meg kiadványaikat, mégis elvárják, hogy azokat figyelmesen készítsék el.

Bennünket bizvást tekinthet vállalata egyik részlegének is.

Vállalkozunk arra, hogy az Ön cégét képviseljük reklámügyekben. Ha igényli, együtt gondolkodunk Önnel, javaslatokat teszünk. Ha nem, pontosan végrehajtjuk, amit kíván.

A műhelynek huszonkét

– reklámügyintéző, szerkesztő, tipográfus, szövegrögzítő, korrektor, tördelő, nyomdai fényképész, montőr, gépmester, könyvkötő – alkalmazottja van, akiknek szakértelmét igénybe veheti.

Szoros kapcsolatunk van

grafikusokkal, fotóművészekkel, reprográfusokkal, vésnökökkel, szitanyomó mesterekkel és más, különleges szakmákat művelő vállalkozókkal.

Velük együtt készítjük el azt, amit egyedül nem tudnánk.

Saját nyomdánk felszereltsége lehetővé teszi, hogy nyomtatvány-megrendelését nagyon rövid idő alatt teljesítsük.

Nálunk a kis példányszámú nyomtatvány is fontos munka, ami megérdemli a gondosságot.

Mindig rendelkezésére állunk!